

بررسی جرم پولشویی از منظر حقوق کیفری ایران و اسناد بین‌المللی

افشین رحیمی پردنجانی

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه قم و کارآموز قضایی دوره‌ی دوم یزد

afshin.rahimi1373@yahoo.com

مقدمه

با پیشرفت جامعه بشری رفته رفته ماهیت و شکل جرایم متحول گردیده است. از نظر ماهیت مجرمان به جای اینکه در صدد تامین مایحتاج روزمره خود یا ارضای احساسات خویش با ارتکاب جرایم خشن باشند، مترصد ثروت اندوزی با ارتکاب جرایم سودآور هستند. از نظر شکلی نیز در کنار جرایم فردی، جرائم سازمان یافته بروز کرده است؛ گروه‌های سازمان یافته‌ای که با استفاده از مدرنترین دستاوردهای تکنولوژی به دنبال اهداف و منافع خود هستند. «رهبران این باندهای جنایتکار مدرن، جرم را منطقی و عقلانی کرده‌اند. آنها دیگر یک فاعل باهوش تنها نبوده بلکه اعمال او و دوستانش به طور قابل ملاحظه‌ای سازمان یافته و تخصصی شده است. آنها تهدید و دغدغه‌ای نه تنها برای پلیس بلکه کل جامعه هستند و اگرچه ابتدا به شکل مخفیانه زندگی می‌کردند، اما با افزایش ثروت و قدرتشان، به شکل عمومی ظاهر شده و به رقابت با سرمایه‌داران بزرگ و سیاستمداران می‌پردازند»^۱

امروزه به ویژه جنایاتی که منفعت سرشار مادی در بر دارند به شکل سازمان یافته و توسط گروه‌ها و باندهای مافیایی و غالباً در بعد فراملی ارتکاب می‌یابند. و جرایم سازمان یافته فراملی از مهمترین مشکلاتی است که در دهه‌های اخیر توجه کشورها و سازمانهای بین‌المللی را به خود جلب کرده است.

1. Donald R.Cressey, Criminal Organization , Harper and Row publisher, 1972,p.4

هدف غایی این گروه‌ها تحصیل نفع مالی و مادی است؛ به گونه‌ای که ارتکاب جرم به یک صنعت و تجارت تبدیل شده است و درآمد حاصل از آن از درآمد بسیاری از مشاغل پردرآمد هم بیشتر است. اما با کسب این درآمدها و منافع، زنجیره ارتکاب جرم کامل نمی‌شود و تکمیل آن نیاز به حفظ این درآمدها و بهره‌جویی از آن دارد به نحوی که ماهیت مجرمانه آن کشف نشود، تا علاوه بر جلوگیری از توقیف مال توسط مقامات قضایی و انتظامی، وقوع جرم مبنا نیز کشف نشود؛ شخص مجرم شناسایی نشده و تحت تعقیب قرار نگیرد. در این زمان است که مساله شستشوی عواید حاصل از این جرایم مطرح می‌شود؛ مبادلات غیرقانونی به سبب عدم اعتماد متقابل و عدم امکان استفاده از ابزارهای متعارف و قانونی عموماً به صورت نقدی انجام می‌گیرد که بدین ترتیب حجم هنگفتی از نقدینگی ایجاد می‌شود که همواره در معرض خطراتی از قبیل سرقت، معدوم شدن، جلب نظر مقامات قانونی و منتهی شدن به کشف جرم مبنا قرار دارد. لذا باید به نحوی وارد اقتصاد قانونی گردد.

افزایش جرایم و افزایش حجم نقدینگی ناشی از آن در سطح جهانی موجب رشد چشمگیر پدیده پولشویی گردید. به نحوی که از دهه ۸۰ میلادی به بعد جامعه جهانی را متوجه حجم گسترده و رشد سریع این پدیده و نقش آن در ارتکاب جرایم کرد. گسترش این پدیده حاصل سه روند متمایز جهانی بوده است: روند اول رشد شتابان بازارهای مالی است. در دو دهه اخیر بازارهای مالی جهانی ابعادی غول آسا یافته‌اند به گونه‌ای که هیچ تراز و تعادلی میان بخش‌های مالی و واقعی اقتصاد جهانی وجود ندارد و تنوع چشمگیر ابزارها، واسطه‌ها و نهادهای مالی امکان نظارت پذیری را بسیار دشوار کرده است.

روند دوم انقلاب فن آوری و علمی دو دهه اخیر است. بر اثر این تحولات، پیشرفت شگرفی در استفاده از رایانه و خدمات پیشرفته مخابراتی در زمینه داد و ستدهای مالی رخ داده است. بدین ترتیب دنبال کردن مسیر پول و هویت واقعی داد و ستد کنندگان دشوار و در مواردی ناممکن است.

سومین روند جهانی شدن و درهم آمیزی اقتصادهای ملی و بازارهای مالی با یکدیگر است. براساس تحولات مربوط به جهانی شدن و آزادسازی بازارهای مالی، جابجایی پول فراتر از مرزهای ملی به سبب ارتباط و ادغام بازارها با سهولت بیشتری نسبت به قبل امکان‌پذیر است.

در کنار این تحولات، عدم اطلاع رسانی دقیق و شفاف از فعالیتهای پولشویان و شیوه‌های نفوذ عناصر دست‌اندرکار پولشویی در لایه‌های اقتصادی و از همه مهمتر در سیستم بانکی کشورها در گسترش چنین پدیده‌ای مؤثر بوده است.

به هر حال پدیده پولشویی را میتوان حلقه‌ای از جریانهای منفی جامعه دانست که تحت تاثیر عوامل مختلف، فرآیندهای مالی - پولی را بطور اخص وکل ساختار اقتصادی و اجتماعی را به طور اعم مورد هجوم قرار می‌دهد. لذا برخورد جدی با این پدیده نیاز واقعی تمام جوامع است. اما حجم بالای گردش پول در این جرم و فرامرزی بودن فعالیتها و اقدامات تبهکاران و نیز سازماندهی شدن اعضا به همراه نظم شدیدی که بر آن حکمفرماست، باعث شده است که برخورد و مبارزه با این جرایم همکاری تمامی دولتهای جهان را

ایجاب کرده، نیازمند تمهیدات بین‌المللی باشد. به همین جهت جامعه بین‌المللی با عزمی راسخ در قالب تنظیم کنوانسیونها و اسناد و ایجاد سازمانهای مختلف به مبارزه با این پدیده پرداخته است و کشورها را نیز تشویق به مبارزه با این پدیده در سطح ملی کرده است. همراه با این موج جهانی در کشور ما نیز چند سالی است که موضوع پولشویی و ضرورت مبارزه با آن و تصویب قانون خاص برای آن مطرح شده است و پس از بحث و مجادلات طولانی لایحه‌ای در این خصوص تهیه و به مجلس فرستاده شد که هنوز مراحل نهایی خود را طی نکرده است. چون پس از تصویب مجلس در تاریخ ۶ / ۲ / ۸۳ با ایرادات چندی از سوی شورای نگهبان مواجه شده و به مجمع تشخیص مصلحت نظام رفته، که در آنجا نیز بدون بررسی، مجدداً به مجلس شورای اسلامی بازگردانده شده است. این مسائل نشان می‌دهد که بررسی پولشویی به عنوان یک عمل مجرمانه و راه‌های مقابله با آن در سطح ملی و بین‌المللی، به ویژه در کشور ما که در آغاز راه مبارزه با آن قرار دارد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

مسلم است که شستشوی عواید ناشی از جرم دارای جنبه‌های گوناگون حقوقی، اقتصادی، اجتماعی مهم و فراوانی است و برای مقابله با آن باید نخست به شناسایی این پدیده و سپس به طرق مقابله با آن پرداخته شود. در این راستا این سمینار در دو بخش تنظیم شده است. در بخش اول به بررسی حقوقی و جرم شناختی پولشویی پرداخته می‌شود و از آنجا که این پدیده در اکثر نظامهای حقوقی جرم شناخته شده است و کنوانسیونهای بین‌المللی و منطقه‌ای نیز بر جرم انگاری آن تاکید ورزیده‌اند و کشور ما نیز درصدد ایجاد وصف کیفری خاص برای این پدیده است که در صورت طی مراحل قانونی به عنوان یک جرم به مجموعه قوانین جزایی ما افزوده می‌شود لازم است همانند سایر جرایم به بررسی ارکان تشکیل دهنده این جرم از نظر حقوق کیفری پرداخته شود تا جنبه‌های مختلف کیفری آن کاملاً شناخته شود. لذا در فصل اول این بخش پس از تعریف و تاریخچه، ارکان تشکیل دهنده جرم مورد بررسی قرار می‌گیرد و در فصل دوم نیز به بررسی جرم شناختی آن از لحاظ ضرورت جرم انگاری این پدیده و میزان و آثار آن و ارتباط آن با سایر جرایم مهمی که امروزه دغدغه‌های اصلی جامعه بین‌المللی است پرداخته می‌شود و هدف این است که علل ضرورت جرم‌انگاری این پدیده و مبارزه با آن روشن‌تر شود.

مفهوم‌شناسی

پولشویی

مفهوم و آثار پولشویی

برخی معتقدند که ریشه اصطلاح پولشویی به مالکیت مافیا بر شبکه‌های از رختشوی‌خانه‌های ماشینی در ایالات متحده دهه ۱۹۳۰ برمی‌گردد. در این سال‌ها، گانگسترهای فعالیتی گسترده در برخی مراکز آمریکا همچون نیویورک داشتند. آنها از راه اخاذی، فحشا، قمار و قاچاق مشروبات الکلی پول‌های کلانی به دست آورده و لازم بود که صورتی مشروع و قانونی به این پولها بدهند. یک راه برای این کار، خرید و

به راه انداختن کسب و کارهای به ظاهر مشروع و آمیختن درآمدهای غیرقانونیشان با درآمدهای مشروع بود که از این فعالیتها به دست می‌آمد.

رختشوی خانه‌ها از جمله کسب و کارهای نقدی بود که خرید آنها برای پولشویانی مانند آل کاپون مزیتی انکارناپذیر داشت. در این روند مثل یک ماشین لباسشویی که چرک و کثافات را از لباسها جدا می‌کند، عمل کرده و با جدا کردن کثافات‌های ناشی از جرم، از پول یا هر مال دیگری از جرم، آن را پاک می‌کند. واژه پولشویی از همان زمان در آمریکا بر سر زبانها افتاده است. البته برخی نیز شیوع این واژه را از هنگام ماجرای واترگیت در اواسط دهه هفتاد در زمان ریاست جمهوری نیکسون در آمریکا دانسته و از لحاظ حقوقی نیز آغاز استفاده از آن را به یک دعوی آمریکایی در سال ۱۹۸۲ مرتبط کرده‌اند.^۱

موضوع جرم پولشویی آن عواید مجرمانهای است که رفتار مرتکب بر روی آن واقع می‌شود تا جرم منشأ از دید مأموران مخفی بماند و نیز آن عواید مشروع جلوه کند. با اینکه در وهله نخست، پولشویی یک جرم مالی است، می‌تواند به عنوان یک جرم اقتصادی مشمول جرایم علیه امنیت اقتصادی جامعه تلقی شود. پولشویی سازمان یافته و فراملی، این ایده را تقویت می‌کند، زیرا در برخی موارد، پولشویی چنان اهمیت پیدا می‌کند که می‌تواند تهدیدی جدی علیه امنیت اقتصادی یک جامعه محسوب شود.

ماده (۳) قانون مبارزه با پولشویی ایران موضوع جرم پولشویی را که بر اساس، کنوانسیون‌های بین‌المللی وین (۱۹۹۸)، پالرمو (۲۰۰۰) و مریدا (۲۰۰۳) به ترتیب در مواد (۳، ۶ و ۲۳) عواید ناشی از جرم دانسته‌اند، منحصر در مال قلمداد کرده، حال آنکه عواید معنای عامی دارد. این نحوه بیان قانونگذار ایران در توصیف موضوع جرم پولشویی ابهام دارد و این مسئله اولاً زمینه شکلگیری تفاسیر متعدد و بعضاً ناروا را فراهم می‌کند و ثانیاً با این رویه، ماده ۳ مذکور راه مفری برای مجرمان پولشویی پیشینی کرده است. ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۲ اسفندماه ۱۳۸۶ مجلس شورای اسلامی نیز پولشویی را چنین تعریف می‌کند:

الف) تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های - غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب) تبدیل یا مبادله یا انتقال عواید به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده، یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.

ج) اخفا یا پنهان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع و محل نقل و انتقال، - جابهجایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد. قانون اساسی سال ۱۳۵۸ در اصل ۴۹ خود چنین مقرر کرده است: ثروت‌های ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء

۱. میر محمدصادقی، حسین، ۱۳۷۷ ش، حقوق جزای بین‌الملل، تهران، نشر میزان، ج ۱.

استفاده از مقاطع‌کاریها و معاملات دولتی و فروش زمینهای موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بیت المال بدهد. این حکم باید رسیدگی و تحقیق و پس از ثبوت شرعی به وسیله دولت اجرا شود. در راستای اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی، قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۱۷ مردادماه ۱۳۶۳ به تصویب قانونگذار عادی رسیده است. یکی از اهداف تشکیل حکومت اسلامی، مبارزه با فساد و درآمدهای نامشروع دولتمردان و ثروتمندوزی آنان بوده است.^۱ پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی (ره) نیز با هدف مبارزه با فساد میسر شد. دولت‌های جامعه ملل از تصاحب درآمدهای نامشروع و غیرقانونی در رنج هستند و به همین دلیل، قانون مبارزه با جرایم سازمانیافته فراملی را تدوین کرده‌اند. ماده ۶ کنوانسیون پالرمو درباره جرم‌نگاری تطهیر عواید حاصل از جرم چنین بیان می‌کند: هر یک از دولت‌های عضو مطابق اصول اساسی حقوق داخلی خود، تدابیر قانونی و سایر تدابیر لازم برای جرم‌نگاری را اعمال نمایند. دولت جمهوری اسلامی ایران پس از الحاق به کنوانسیون پالرمو، قانون مبارزه با پولشویی را در بهمن ماه ۱۳۸۶ تصویب و در این خصوص جرم‌نگاری کرده است.^۲

امروزه، با گسترش گروه‌های سازمان یافته فراملی و ارتکاب جرائم متعددی مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، قاچاق اعضای بدن، قاچاق اسلحه و مهمات جنگی و غیره و کسب درآمدهای کلان ناشی از این جرائم توسط این گروه‌ها در سطح بین‌المللی، پولشویی به عنوان جرم سازمان یافته فراملی مطرح شده است. ارتباط پولشویی با برخی رفتارهای مجرمانه دیگر، همانند فساد اداری یا رفتارهای تروریستی، توجه جامعه جهانی را به خود جلب کرد و در نتیجه برخی اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای در این رابطه مانند کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و مواد روانگردان (کنوانسیون وین) مصوب ۲۰ دسامبر ۱۹۸۸ یا منشور ۱۹۹۰ اتحادیه اروپا درباره پولشویی تنظیم گردید.^۳ عدم وجود قوانین کارآمد و به روز، نفوذ در بازارهای مالی قانونی کشورها، تجارت آزاد، سرعت زیاد ارتباطات از راه دور، ورود به فعالیت‌های مالی پیچیده، ضعف نظام بانکی بسیاری از کشورها و عوامل متعدد دیگر ارتکاب پولشویی را آسانتر می‌گرداند. قانون‌گذار ایران نیز در اسفندماه ۱۳۸۶ با تصویب قانون مبارزه با پولشویی، سیاست جنایی خود را در مقابله با این جرم ارائه داد تا بدین وسیله با استفاده از ابزار کیفری و غیر کیفری، با آثار و پیامدهای سوء و گسترده پولشویی مقابله و آن را کنترل کند.

در مجموع می‌توان گفت، پولشویی فرایندی است که طی آن درآمدهای غیرقانونی را قانونی جلوه می‌دهند. به تعبیر دیگر، پولشویی فرایندی است که در طی آن منابع اصلی پول و اموال نامشروع، پنهان

۱. خواجهی، ملیحه، رضایی، ابراهیم، خدا ویسی، حسن، ۱۳۸۹ ش، برآورد پول های کثیف و بررسی پیامدهای آن در اقتصاد ایران رهیافت آزمون کرانه ها، فصلنامه اقتصاد مقداری (درسی اقتصادی سابق)، ش ۴.

۲. ساکی، محمدرضا، ۱۳۸۹ ش، حقوق کیفری اقتصادی، تهران، انتشارات جنگل، ج ۱.

3. United Nation, (1998), Covention Against Traffic in Narcotic Drugs and Psychotrpic Sub Tamces.

می‌شود. از دیدگاه علم حقوق، هرگونه فعل یا ترک فعل که برای قانونی جلوه دادن وجوه یا اموال با منشاء غیرقانونی صورت گیرد.^۱

انواع پول‌شویی

به طور کلی پول‌شویی را می‌توان به چهار نوع زیر تقسیم کرد.

پول‌شویی درونی: به پول‌های کثیف به دست آمده از فعالیت‌های مجرمانه در داخل یک کشور که در همان کشور نیز شسته می‌شود، اطلاق می‌گردد.

پول‌شویی صادراتی: به پول‌های کثیفی گفته می‌شود که از فعالیت‌های مجرمانه در داخل کشور به دست می‌آید و برای تطهیر به سایر کشورها انتقال می‌یابد.

پول‌شویی وارداتی: شامل پول‌های کثیفی است که حاصل فعالیت‌های غیرقانونی در دیگر نقاط جهان بوده و برای شستشو وارد کشورهای موردنظر می‌گردد.

پول‌شویی درونی: شامل پول‌های کثیف به دست آمده از اقدامات مجرمانه در دیگر کشورها است و در خارج از آن کشورها شستشو می‌شود.

مراحل پول‌شویی

عملیات پول‌شویی به طور معمول در سه مرحله مکان‌یابی، طبقه‌بندی و ادغام انجام می‌پذیرد.^۲

مکان‌یابی و تزریق پول‌های کثیف به سیستم پولی و مالی

در این مرحله پول نقد در جریان به صورت فیزیکی (اسکناس و مسکوکات) وارد سیستم مالی خواهد شد. در مرحله مکان‌یابی، ردیابی اعمال خلاف قانون آسان است. در این مرحله درآمدهای غیرقانونی نزد نهادهایی مانند بانک یا انواع نهادهای مالی رسمی یا غیررسمی سپرده‌گذاری شده یا به خارج ارسال می‌گردد و یا کالای با ارزشی مثل آثار هنری، فلزات و سنگهای گرانبها که می‌توان به راحتی آنها را فروخت، خریداری می‌شوند. هدف تطهیر کننده این است که پول نقد را از محل به دست آوردن آن دور نماید تا به این ترتیب از پیگیری مقامات مصون باشد.^۳

۱. بابایی کنگ لو، جابر، رسمی، امید، ۱۳۸۹ ش، پیشگیری از جرم پولشویی با نگاهی به سیاست جنایی تقنین ایران، کارگاه، ش ۱۰.

۲. میر محمدصادقی، حسین، ۱۳۷۷ ش، حقوق جزای بین المللی، تهران، نشر میزان، ج ۱.

۳. محمدی، ابوالحسن، ۱۳۸۵ ش، قواعدفقہ، تهران، انتشارات دادگستر، ج ۹.

طبقه‌بندی یا لایه لایه کردن

طبقه‌بندی در عملیات پولشویی در واقع کوششی برای پنهان کردن منبع اصلی مالکیت با ایجاد لایه‌هایی از دادوستدهای پیچیده مالی می‌باشد. در این مرحله ردپای پول‌های کثیف از بین می‌رود و درآمدهای نامشروع از منبع اصلی خود با استفاده از عملیات مالی جدا می‌شود.

ادغام

در مرحله ادغام وجوه غیرقانونی به هنگام رهیابی به بدنه اصلی اقتصاد کشور با مجموعه‌ای از فعالیت‌های تجاری و قانونی ادغام می‌شود و شکل مشروع به خود می‌گیرد. ادغام پول با اقتصاد به نحوی صورت می‌گیرد که ظاهراً به نظر می‌رسد از راه قانونی و مشروع به دست آمده است. با انجام موفقیت‌آمیز این مرحله، تشخیص ثروت قانونی و غیرقانونی از یکدیگر به دشواری امکان‌پذیر است.^۱ در این مرحله عواید نامشروع جرم در نظام مالی مشروع کشور جایگاهی پیدا می‌کند و شبیه دیگر دارایی‌های مشروع موجود در سیستم می‌شود. این فرایند معمولاً با انتقال دارایی‌های در معرض نقل و انتقال به حساب مشروع بانکی است تا در نهایت به استفاده مورد نظر مرتکبین برسد. (Cox, 2014: 18, 19)

مبارزه با پولشویی در اسناد بین‌المللی

در این قسمت به بررسی اقدامات دسته جمعی کشورها در قالب کمیته‌ها، سازمان جهانی، معاهدات و پیمان‌های چندجانبه برای مبارزه با جرم پولشویی به صورت خلاصه اشاره می‌گردد.

تطهیر پول در کنوانسیون مبارزه با مواد مخدر و داروهای روان گردان (کنوانسیون وین)

اولین سند بین‌المللی که تعهداتی برای دولتهای امضاکننده به وجود آورد تا عمل تطهیر درآمدهای نامشروع را در قوانین داخلی خود جرم انگاری نمایند، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان، مصوب ۲۰ دسامبر ۱۹۹۸ می‌باشد که به کنوانسیون وین معروف است. در بند ب ماده ۳ کنوانسیون مذکور تطهیر پول اینگونه تعریف شده است.

۱. تبدیل یا انتقال اموال با علم بر اینکه چنین اموالی ناشی از ارتکاب جرم و جرائم موضوع بند فرعی الف این بند بوده و یا مشارکت در جرم و یا جرایم مزبور به منظور اخفا و یا کتمان اصل نامشروع اموال و یا معاونت با هر شخصی که در ارتکاب چنین جرم یا جرائمی دست داشته جهت فرار از عواقب قانونی اقدامات خود.

۱. دادگر، یدالله، رحمانی، تیمور، ۱۳۹۳، ش، مبانی و اصول علم اقتصاد، تهران، نشر موسسه بوستان کتاب، ج ۱۵.

۲. اخفا و یا کتمان ماهیت وقایع، منبع، محل، واگذاری، جابجایی حقوق مربوطه و یا مالکیت اموال مزبور، با علم به اینکه این اموال از جرم یا جرائم موضوع فرعی الف این بند و یا مشارکت در انجام چنین جرم و یا جرائمی ناشی گردیده‌اند.^۱

اهداف پول شویی

اهداف مجرمین از تطهیر عواید مجرمانه چیست؟ به عبارت دیگر پول شویان از انجام این عملیات چه مقصد و یا هدفی را تعقیب می‌کنند؟ بدون تردید تطهیر کنندگان پول، اهداف و مقاصد گوناگونی را دنبال می‌کنند اما وجه اشتراک و اهداف مشترک در همه‌ی عملیات پولشویی، غلبه وجه مالی و اقتصادی آن است. تطهیرکننده‌ی پول اعم از اینکه همان مرتکب جرم اصلی باشد یا شخص ثالث دیگر، در هر صورت هدف غائی او جلب منفعت است. صرفنظر از موردی که تطهیرکننده‌ی پول در قبال شستشوی وجوه آلوده، مبلغی را به عنوان پورسانت دریافت می‌کند، حتی آنجایی که مجرم شخصاً عواید و اموال حاصل از جرم را تطهیر مینماید، هدف او عموماً انتفاع بهینه و مطلوبتر از عواید جرم ارتكابی است. به همین دلیل اجمالاً می‌توان گفت: مرتکبین جرم تطهیر پول غالباً اهداف مادی و اقتصادی را دنبال می‌کنند. مهمترین اهداف پول شویان در ارتکاب بزه پولشویی به شرح ذیل می‌باشد.

احتراز از شناسایی توقیف و مصادره وجوه آلوده

مهم‌ترین هدف پولشویی احتراز و جلوگیری از کشف منابع مالی نامشروع توسط مأمورین و مقامات مجری قانون می‌باشد. تطهیرکننده‌ی پول تلاش می‌کند، وجوه آلوده به جرم اصلی، به بیان دیگر اموال عواید حاصل از جرم را به گونه‌ای تغییر شکل دهد که شناسایی آن برای مأمورین و مراجع مربوطه دشوار یا ممتنع شود. عواید حاصل از جرم پیوسته در معرض خطر تحقیقات پلیسی و مصادره قرار دارند. از این رو یک مجرم باید بتواند برای تملک یا تسلط خود بر اموال تحت اختیار، توجیهی قابل قبول و قانونی ارائه دهد در غیر این صورت در اختیار داشتن وجوه حاصل از اعمال مجرمانه دلیلی بر مداخله‌ی او در ارتکاب جرم اصلی تلقی خواهد شد. مثلاً قاچاقچی مواد مخدر که به دنبال فعالیت‌های مجرمانه خویش درآمد هنگفتی تحصیل نموده است یا کارمند دولتی که دخل و خرجش با هم متناسب نیست در خصوص سر منشأ و منبع ثروتهای کلان خود باید قادر به ادای توضیح برای مقامات و مأمورین مجری قانون باشد در غیر این صورت چنین اموال و وجوه مشکوکی در معرض مصادره، شناسایی و توقیف خواهد بود.^۳ امروزه تحوّل در سیاست جنایی در سطح بین‌المللی روی داده است که در تدابیر مبارزه با جنایت سازمان یافته، دایره شمول مصادره گسترش یافته و شامل ضبط اموال سازمانهای جنایی

۱. رهبر، فرهاد، میرزاوند، فضالطه، ۱۳۸۷ ش، پولشویی و راهکارهای مقابله با آن، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ج ۲.

۲. مجتبی، حسن، حکیمی، عطا، ۱۳۹۳ ش، پولشویی پاشنه آشیل اقتصاد، تهران، نشر آوای سبحان، ج ۱.

۳. آذری راد، مریم، ۱۳۹۰ ش، معیارهای ضد پولشویی و مبارزه با تروریسم مالی، مجله دانشکده حقوق تهران، ش ۱۱.

نیز می‌شود. بدیهی است این ابتکار جدید که مفهوم سنتی مصادره را دگرگون نموده و آن را گسترش داده، مصون از ایرادات و انتقادات حقوق دانانی که طرفدار مفهوم سنتی و کلاسیک مصادره هستند، نمانده است؛ چون مفهوم کلاسیک مصادره، مبتنی بر افکار آزادیخواهانه است.^۱

تامین مالی اعمال مجرمانه بعدی

یکی از اهدافی که تطهیرکنندگان پول تعقیب می‌کنند، این است که از وجوه تطهیر شده برای ارتکاب اعمال مجرمانه بعدی بهره‌برداری نمایند. ارتکاب برخی از جرائم مثل قاچاق مواد مخدر و به طور کلی جرائم سازمان یافته نیازمند منابع مالی هنگفتی می‌باشد و در بسیاری از موارد، عواید حاصل از جرائم اصلی به منظور انجام جرائم بعدی و تامین منابع مالی این جرائم، منجمله جرائم مربوط به قاچاق مواد مخدر، شستشو داده می‌شود. وجوه تطهیر شده تامین مالی لازم را برای معامله‌کنندگان مواد مخدر و تروریست‌ها و قاچاقچیان اسلحه و دیگر جنایتکاران فراهم می‌کند. به طور کلی جرائم مالی برای امنیت ملی هر کشور خطر جدی محسوب می‌شوند؛ چرا که این جرائم وقوع انواع متعددی از اعمال مجرمانه را در پی خواهند داشت. به بیان دیگر جرائم مالی فی‌الواقع به وقوع سایر جرائم بعدی در جامعه دامن زده و در حقیقت منبع تامین مالی برای طیف گسترده‌ای از جرائم بعدی محسوب می‌شوند. از این رو یکی از راه‌های مقابله با جرائم مالی در حقوق ملی و بین‌المللی، پیش‌گیری و سرکوب پولشویی می‌باشد. فلذا مقابله با جرم پولشویی و تعقیب و توقیف و مجازات مرتکب آن نه تنها وقوع جرائم مالی را در جامعه کاهش می‌دهد بلکه همچنین مجرمین و تروریست‌ها را از رسیدن به اهداف نامشروع خود که همانا ارتکاب جرائم خطرناک بعدی است، محروم می‌نماید و محروم نمودن مجرمین از عواید غیرقانونی جرم ارتكابی، دقیقاً مورد هدف قرار دادن نقاط ضعف و آسیب‌پذیر آنها تلقی می‌شود. پول و به طور کلی منابع مالی جریان خون سازمان‌های مجرمانه است. مجرمین و گروه‌های جنایی برای تأمین هزینه‌های ارتکاب جرم، تهیه وسایل ارتکاب جرم، دادن رشوه به کارمندان دولت و مأمورین انتظامی و برخورداری از یک زندگی تجملی و در یک کلام برای تداوم حیات مجرمانه نیازمند امکانات مالی هنگفتی هستند. آنها در اغلب موارد این منابع مالی را از عواید و درآمدهای مجرمانه حاصل از جرائم اصلی تأمین می‌کنند. مجرمین برای نیل به مقصود خود ناگزیر به بهره‌برداری از فنون پولشویی هستند تا بدواً به وجود آلوده‌ی ظاهری قانونی و مشروع بدهند. چنانچه مجرمین به ویژه شبکه‌های مجرمانه که دست به ارتکاب جرایم سازمان یافته می‌زنند، موفق به شستشوی پول‌های آلوده و پاک نمایی آنها شوند، از آنجایی که غالباً دارای انگیزه‌های شریانه و خطرناکی هستند لذا عوایدی را که از راه ارتکاب جرایم کسب می‌کنند، به منظور پیشبرد اهداف مجرمانه بعدی بکار می‌برند. این اهداف ممکن است اقتصادی

1. Giovanni Fiandaca & Costantino Visconti, (2001), Theoretical and Criminal Policy Foundations for a Model 'extended' Confiscation in the Ambit of Organised Crime, Towards a European Criminal Law Against Organised Crime, Vincenzo Militello (ed.).

باشند مثل در اختیار گرفتن نبض بازارهای مالی و مؤسسات تجاری با اتکاء به ثروت‌های کلان ناشی از اعمال مجرمانه و خارج نمودن رقبا از میدان رقابت و در نتیجه ورشکستگی آنها و یا اهداف سیاسی باشند مثل نفوذ در مراجع تصمیم‌گیری و صاحبان مناصب کلیدی و حساس و خرید و ختنی‌سازی این افراد با اعطای پول و رشوه به آنها و در نتیجه ایجاد فساد اداری و سیاسی و یا حتی مصرف وجوه آلوده در رقابت‌های تبلیغاتی و انتخابات جهت کسب کرسی‌های نمایندگی توسط خود مجرمین یا افراد تحت حمایت آنها. واقعه‌ی یازدهم سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی در ایالات آمریکا نشان داده است که وجوه تطهیر شده حاصه از جرائم قبلی برای اهداف تروریستی نیز قابل استفاده هستند کما اینکه نتیجه تحقیقات معموله پیرامون حوادث تروریستی یازدهم سپتامبر سال ۲۰۰۱ اثبات کرده است که برخی از افراد مرتبط با تروریست‌ها از سیستم بانکی آمریکا جهت تطهیر درآمدها و تأمین هزینه‌ی مالی انجام این عملیات استفاده کردند. فلذا پول‌شویی در واقع یک حلقه اتصال و ارتباط بین یک رشته فعالیت‌های مجرمانه است که از ارتکاب (جرائم اصلی) شروع شده و با فرآیند پول‌شویی و عبور دادن دارایی غیرقانونی از کانال‌های قانونی ادامه پیدا کرده و نهایتاً با مصرف وجوه تطهیر شده در اعمال مجرمانه بعدی تداوم می‌یابد. در نتیجه پول‌شویی منبع تأمین مالی اعمال مجرمانه بعدی را فراهم نموده و موجب تکرار و ادامه فعالیت‌های غیرقانونی می‌گردد.

پیشینه

پدیده پولشویی - البته نه به عنوان یک جرم - مانند مفاسد اجتماعی دیگر پدیده تازه‌ای نیست. از آنجایی که نیاز پدر اختراع است، بشر همواره به دنبال تدابیری بوده تا به طریقی اعمال نادرست و مجرمانه خود را بپوشاند و یا ثروت خود را از چشم‌های کنجکاو و دست‌های حاسدان و یا مامورین مصادره یا اخذ مالیات مخفی کند و به همین منظور تدابیر فریبده‌ای را اختراع کرد. لذا نگرانی درباره استفاده صحیح یا سوءاستفاده از پول پنهان شده مساله‌ای نیست که فقط در زمان ما مطرح مطرح باشد. البته هیچ کس نمی‌تواند دقیقاً معین کند که پولشویی از چه زمانی آغاز شده است. اما می‌توان مطمئن بود که این عمل طی چند هزار سال اتفاق می‌افتاد است. مورخان گفته‌اند که بیش از ۲۰۰۰ سال قبل از میلاد، تجار چینی از ترس اینکه حاکمان وقت سود و دارایی‌های حاصل از تجارت آنان را ضبط کنند ثروت خود را پنهان می‌کردند. مثلاً ثروت خود را جابه جا می‌کردند و آن را در ایالات دور و حتی خارج از چین نگه می‌داشتند و از روش‌های دیگر از جمله تبدیل پول به دارایی‌های منقول، انتقال پول نقد به خارج از حوزه حاکمیت برای سرمایه گذاری در کسب و تجارت و... استفاده می‌کردند.^۱ بنابراین ارکان تطهیر پول که

1. Sterling Seagrave, lord of Rim

۲. به نقل از فریده تذهیبی، «تطهیر پول (پول‌شویی)»، چاپ اول، انتشارات زعيم، ۱۳۸۱، ص ۷۰.

اخفا و جابجایی و سرمایه گذاری مجدد مال بوده در آن زمان نیز صورت می گرفته است و با گذشت بیش از ۴ هزار سال امروزه نیز همان ارکان در پولشویی وجود دارد اما شیوه‌های آن تغییر یافته است.

«در اوایل قرن ۱۷ میلادی کلیسای کاتولیک ربا خواری و گرفتن بهره را جرمی مهم و شدید اعلام کرد. در نتیجه بازرگانان و قرض‌دهندگان را مجبور کرد که شیوه‌های مختلفی را برای مخفی کردن و انتقال پولهای مجرمانه خود پیدا کنند و هدف آنها نیز این بود که سودهای حاصله را مخفی کنند و یا ظاهری غیر از آنچه واقعاً هست به آن بدهند. پس از آن ردپای پولشویی را می‌توان در زمانی دنبال کرد که دزدان دریایی، به کشتی‌های بازرگانان اروپایی که از دریای آتلانتیک می‌گذشتند حمله می‌کردند و پس از آن به دنبال بهشت‌های مالی می‌گشتند که بتوانند از ثمره تجارت مجرمانه‌شان، عیاشانه استفاده کنند و این دولت شهرهای مدیرانه‌ای بودند که برای پذیرش این مجرمین به عنوان شهروند با یکدیگر رقابت می‌کردند. چون پول این دزدان تجارت آنها را رونق می‌داد و درآمد بیشتری را به خزانه آنها وارد می‌کرد.» اما این اعمال هیچ گاه عنوان مجرمانه نداشتند.

در قرن ما گفته می‌شود این اصطلاح نخستین بار در جریان جنایتهای «آلفونس کاپون» معروف به «آل کاپون» جنایتکار معروف دهه ۲۰ و ۳۰ آمریکا ابداع شده است. دوران جلوگیری از ساخت و مصرف مشروبات الکلی که با تصویب قانون وستد در سال ۱۹۱۹ در آمریکا شروع شد، فرصتی را به مجرمین مافیایی داد که با اخذ مقادیر عظیم پول نقد از معتادین مشروبات الکلی که دسترسی قانونی به آن نداشتند پولهای نقد بی حد و حصری به دست آوردند و علاوه بر آن این مجرمین از راه ربا خواری و اخاذی و فحشا و قماربازی نیز پول گزافی به دست می‌آوردند که لازم بود به آن صورت مشروع و قانونی بدهند. یک راه برای این کار انجام کسب و کارهای به ظاهر مشروع و قانونی و آمیختن درآمدهای غیرقانونی شان با درآمدهای مشروعی بود که از این فعالیتها به دست می‌آوردند. ماشینهای رختشویی یکی از این کسب و کارهایی بود که به وسیله گانگسترهای مجرم آن زمان و از جمله آل کاپون مورد استفاده قرار گرفت. چون در این ماشینها کسب و کار به صورت نقدی انجام می‌گرفت و منافع غیر قابل تردیدی از این راه به دست می‌آمد. اما در اکتبر ۱۹۳۱ بی احتیاطی آل کاپون باعث شد که مامورین مالیاتی به یک اتهام ساده فرار مالیاتی او را بازداشت و او را به ۱۱ سال زندان و پرداخت ۵۰ هزار دلار جزای نقدی محکوم کنند. البته این محکومیت نه به خاطر جرایمی که وی پولهای گزافی از آنها به دست آورده بود، بلکه به خاطر فرار مالیاتی بود. عده‌ای وجه تسمیه عنوان پولشویی را به این واقعه نسبت می‌دهند چون پول کثیف و حاصل از جرم بعد از آمیخته شدن با پولهای حاصل از فعالیت رختشویخانه‌ها، شسته شده و ظاهری تمیز و قانونی پیدا می‌کند.

1. "Money Laundering", on : www.Petc.gov.ph/edocs/lpapers/moneylaundering.htm/
2. Billy steel. Money Launcering A brief History, on : www.laundryman_u_net.com

اما عده‌ای دیگر علت نامگذاری پولشویی بر این عمل را این می‌دانند که «آنچه را که انجام می‌شود به طور کامل شرح می‌دهد. یعنی پول غیرقانونی یا کثیف به گردش می‌افتد یا شستشو داده می‌شود به نحوی که در پایان کار شکل پول قانونی یا پاک به خود می‌گیرد. به عبارت دیگر منبع پولهایی که به طور غیرقانونی به دست آمده است در جریان یک رشته انتقالات و معاملات مجهول باقی می‌ماند به طوری که در نهایت، می‌توان پولها را به عنوان درآمد مشروع عرضه کرد.»

دستگیری و محکومیت آل کاپون در سایر مجرمین که به تازگی به ضرورت تغییر قیافه دادن منابع مالی خود پی برده بودند، انگیزه‌ای ایجاد نمود تا تاکتیک‌های پولشویی مؤثرتری رامورد استفاده قرار دهند تا به سرنوشت آل کاپون دچار نشوند. از جمله این اشخاص، شخصی به نام مایرلانسکی بود که عنوان معروف‌ترین فرد غیرایتالیایی مافیا را داشت. وی که از رویه آل کاپون آزرده خاطر شده بود به دنبال شیوه‌های جدید پولشویی برآمد. او در مدتی کمتر از یک سال، مزایای حسابهای شماره‌دار بانکهای سوئیس را کشف کرد. تسهیلات بانکی سوئیس به لانسکی شیوه‌ای را عرضه کرد تا یکی از اولین تکنیکهای واقعی پولشویی - تکنیک وام‌دهی مجدد - را ایجاد کند و بعدها همکاران وی شیوه‌های دیگری از جمله استفاده از نقاط امن و مطمئن در خارج از کشور را مورد استفاده قرار دادند. اما هیچگاه بر این اعمال عنوان پولشویی اطلاق نمی‌شد و در واقع هدف اصلی آنها نیز فرار از مالیات بود.

اصطلاح پولشویی تا سال ۱۹۷۳ در رسانه‌ها و مطبوعات مطرح نشده بود و زمانی هم که این عبارت به کار رفت.

ربطی به مایر لانسکی نداشت. بلکه نخستین بار در جریان رسوایی واترگیت، توسط مشاور حقوقی نیکسون، رئیس جمهور وقت آمریکا به کار رفت و در مطبوعات در ضمن گزارشهای مربوط به این ماجرا درج شد. نیکسون برای انتخاب مجدد خود به ریاست جمهوری، محرمانه مبالغ هنگفتی کمک نقدی از بسیاری از مؤسسات و حتی مجرمین مثل مافیای کشور مکزیک دریافت کرد تا بعد از انتخاب مجدد به ریاست جمهوری امتیازاتی را به آنها بدهد. این مؤسسات و شرکتها برای حل این مشکل که چگونه وجوه مزبور را از مسیر حسابرسی شرکت خارج کنند از شیوه‌های مختلفی استفاده کردند. ولی گردانندگان این ماجرا در شستشوی پولهای مبادله شده با عدم موفقیت روبه رو شدند. زیرا در تاریخ ۱۷ ژوئن ۱۹۷۲، مقر حزب دموکرات واقع در ساختمان واترگیت مورد دستبرد افرادی از حزب جمهوری‌خواه و سیا قرار گرفت و اسناد مربوط به این معاملات توسط آنها به سرقت رفت و به وسیله نشریات آن زمان افشا شد. اما در آن زمان نیز پولشویی در هیچ یک از مکاتب حقوقی آن زمان جرم مستقل تلقی نمی‌شد. و یک دهه بعد یعنی در سال ۱۹۸۲ بود که یکی از محاکم آمریکا در پرونده US V \$ 4 , 255,625,39551, Fsupp.

۱. جفری را بینسون، شست و شوی پول آلوده، ترجمه آلبرت برتا ردی، چاپ اول، کلک آزادگان، ۱۳۸۱، صص ۱۱-۱۲.

314 در خصوص مصادره اموال ناشی از تجارت کوکائین از کلمبیا آن را به متون حقوقی و قضایی آمریکا وارد کرد.^۱

به هر حال دولتها از دهه ۸۰ میلادی به فکر خطر پولشویی و مبارزه با آن افتادند و در این فکر کشور آمریکا پیش قدم بود، چون «هم پیمانی شرکتهای بزرگ با داشتن مدیران عشرت طلب و دارایی‌های مشترک با قیمت‌گذاری نازل، علاقمندی روز افزون مال‌اندوزان نسبت به استفاده از اوراق بهادار برای کسب سرمایه‌های عظیم جهت تضمین مالی مشارکتهای خصمانه در مزایده‌ها و عرضه خستگی‌ناپذیر پولهای فرار که از منابع سری شرکتهای دور از کرانه سرچشمه می‌گرفت، آمریکا را در دهه ۱۹۸۰ به بزرگترین مرکز سهل‌الوصول پولشویی در جهان مبدل ساخت.»^۲ به همین دلیل هم اولین قانونی که پولشویی را جرم انگاشت در آمریکا به تصویب رسید. این قانون که به نام «قانون کنترل پولشویی» خوانده می‌شود در اکتبر ۱۹۸۶ تصویب گردید. اگر چه پیش از آن نیز در «قانون رازداری بانکی» ۱۹۷۰ تدابیری جهت مبارزه با پولشویی از جمله لزوم گزارش معاملات با بیش از ده هزار دلار به اداره درآمد داخلی، وضع شده بود اما خود پولشویی جرم شناخته نشده بود. در فرانسه نیز برای اولین بار قانون ۳۱ دسامبر ۱۹۸۷ پولشویی را جرم انگاشت. و به دنبال آن خطر پولشویی کم‌کم برای جهان شناخته شد. جامعه جهانی در این مقطع احساس کرده بود که تبهکاران با استفاده از خلاء قانونی ناشی از عدم جرم‌انگاری تطهیر پول، ثروت ناشی از جرایم مختلف به ویژه جرایم مربوط به مواد مخدر را به راحتی به جریان انداخته و از نتایج مالی این اموال غیرقانونی فعالیتهای مجرمانه خود را گسترش می‌دهند و به همین جهت تلاشهای جهانی و منطقه‌ای به خصوص از سوی سازمان ملل به منظور مبارزه با این پدیده صورت گرفت؛ پولشویی در فرایند قاچاق مواد مخدر با تصویب کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان (۱۹۸۸) به صورت جهانی در حقوق جزا مطرح گردید و بعد از آن در موارد متعددی از جمله اعلامیه کمیته بال (۱۹۸۸)، کنوانسیون شورای اروپا (۱۹۹۰)، دستور العمل اتحادیه اروپا (۱۹۹۱)، قطعنامه سازمان بین‌المللی کمیسیون اوراق بهادار (۱۹۹۲) و به ویژه در کنوانسیون سازمان ملل علیه جرایم سازمان یافته فراملی (۲۰۰۰) و کنوانسیون مبارزه با فساد مالی (۲۰۰۳) پیگیری شد. در سال ۱۹۸۹ رؤسای هفت کشور صنعتی جهان معروف به G-7، به منظور هماهنگی چند ملیتی برای برخورد با این بحران سازمان «فاتف» را تشکیل دادند که این سازمان در سال ۱۹۹۰، ۴۰ توصیه در خصوص مبارزه با پولشویی منتشر کرد که به عنوان کار پایه و استاندارد بین‌المللی مبارزه با پولشویی در جهان پذیرفته شده است. این توصیه‌ها در سال ۱۹۹۶ و ۲۰۰۱ مورد بازبینی قرار گرفت.

تلاشهایی که در سطح کشوری، منطقه‌ای و جهانی برای مبارزه با پولشویی صورت گرفته همچنان ادامه دارد و به خصوص بعد از عملیات تروریستی مشهور به حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، حساسیتهای بین‌المللی

۱. حسین میر محمد صادقی، پیشین.

۲. دیویس رو آن با سورت و گراهام سالت مارش، پولشویی، ترجمه نصرالله امیر بشیری، معاونت آموزش ناجا، ۱۳۷۶، ص ۷۱.

برای مقابله با پدیده پولهای سیاه بیشتر شده است. کمی بعد از این حادثه بود که آمریکا قانون مبارزه با تامین مالی تروریسم و پولشویی را تصویب کرد و برای این قانون ویژگی فراملی قرار داد و دو هفته بعد از این حوادث بود که سازمان ملل قطعنامه ۱۳۷۳ را در خصوص مبارزه با تامین مالی تروریسم به تصویب رساند و به مبارزه با تامین مالی تروریسم و پولشویی در سطح جهان سرعت داده شد.

در خصوص ایران نیز باید گفت که واژه پولشویی در ادبیات حقوقی و اقتصادی ما قدمت چندانی ندارد و اندکی بیش از ۳-۴ سال است که در محافل حقوقی و اقتصادی مطرح شده و سمینارهایی نیز در این زمینه بر پا شده است. لایحه مبارزه با پولشویی نیز پس از بحثهای فراوان و پس از چندین بار بازنگری در تاریخ ۸۱/۷/۶ به مجلس تقدیم شد که به دنبال کارشناسی ها و بررسی هایی که در لایحه صورت گرفت، تغییرات و اصلاحاتی توسط کمیسیون مشترک مجلس در آن به عمل آمد و نهایتاً در تاریخ ۸۳/۲/۶ به تصویب مجلس رسید. اما مورد تایید شورای نگهبان قرار نگرفت و به مجلس باز گردانده شد. با تاکید مجلس بر مواضع قبلی خود، لایحه به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شد که این لایحه درمجمع مورد بررسی قرار نگرفت و با موافقت مجلس و شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت، برای بررسی بیشتر و رفع ایرادات شورای نگهبان به مجلس باز گردانده شد. لذا با توجه به طولانی بودن روند تصویب لایحه قانونی پولشویی و فوریت اتخاذ تدابیری برای هماهنگی با بانکهای خارجی، شورای پول و اعتبار در تاریخ ۸۱/۲/۱۸ به استناد اختیارات حاصله از قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۵۲ مقرراتی را برای پیشگیری از پولشویی در مؤسسات مالی تصویب کرد. علت عمده تاکید و تسریع دولت و بانک مرکزی در زمینه پیگیری اقدامات مبارزه با پولشویی این است که کارشناسان اقتصادی سازمان ملل و بانک جهانی معتقدند ایران دومین کشور مستعد برای پولشویی است و ضعف قانونی سیستم بانکداری ایران بیشترین امکانات را در اختیار پولشویان قرار داده است. بنابراین در حال حاضر مستند قانونی مبنی بر جرم بودن عمل پولشویی در ایران وجود ندارد. اگرچه ایران کنوانسیون سازمان ملل در خصوص مبارزه با مواد مخدر و داروهای روانگردان ۱۹۸۸ وین را تصویب کرده که به موجب آن کشورها مکلف به جرم انگاری شست و شوی عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر شده اند.

مبانی نظری جرم

هر جرم از سه عنصر قانونی، مادی و معنوی تشکیل می شود و برای محکوم شدن متهم به ارتکاب جرم باید کلیه اجزای این عناصر اثبات شود. برای تحقق پولشویی به عنوان یک جرم نیز تحقق این عناصر سه گانه ضروری است. که در این مبحث به بررسی این عناصر در جرم پولشویی می پردازیم.

1. Security Council Resolution: Sc/7158/1373 (28/9/2001)

۲. محمد طاهری، «چهار راه پولشویی»، روزنامه همشهری، ۸۲/۲/۱۰.

عنصر قانونی

همان گونه که برخی اساتید حقوق جزا بیان کرده‌اند عنصر قانونی را نباید به عنوان یک عنصر مجزا در کنار عنصر مادی و روانی مورد بررسی قرار داد.^۱ چون عنصر قانونی همسنگ و هم تراز عناصر دیگر نیست بلکه عناصر دیگر در طول عنصر قانونی قرار می‌گیرد. عنصر مادی و روانی جرم هر دو مبتنی بر قانون هستند و بنا بر تصریح قانون است که می‌توان رفتار یا حالت خاصی را به عنوان عنصر مادی یا روانی جرم شناخت. هیچ عملی بدون اینکه قانون آن را جرم بداند، وارد دایره حقوق جزا نمی‌شود. اما ما بنا بر سنت حقوقی این عنصر را نیز مورد بررسی قرار می‌دهیم.

جرم پولشویی جرمی است که از جرم شناسی و جامعه شناسی و از حقوق بین الملل به حقوق کیفری و داخلی راه یافته است. ابتدا جرم شناسان با مشاهده اثرات سوء پولشویی متوجه خطر آن شدند و توجه قانونگذاران را به آن جلب کردند و از آنجایی که این جرم جنبه فراملی دارد ابتدا جوامع و سازمانهای بین‌المللی در صدد برخورد برآمده و با تصویب اسناد بین‌المللی، حقوق داخلی را تحت تاثیر قرار دادند. اما اسناد بین‌المللی اگر چه کشورها را ملزم به جرم‌انگاری یک موضوع خاص کنند، قبل از تصویب و جذب شدن در حقوق داخلی نمی‌توانند خود به عنوان عنصر قانونی یک جرم، قضات دادگاههای یک کشور را متعهد و ملزم کنند. به عبارت دیگر، اسناد بین‌المللی گاه با تبیین ارزش‌های مورد حمایت و گاه با تعیین اعمال خلاف این ارزش‌ها، از دولت‌ها می‌خواهند تا در قانون داخلی خود اعمالی را جرم بدانند و مجازات مناسب آن را تعیین نمایند. اما تا وقتی که با تصویب قانون داخلی، عمل مزبور جرم تلقی و مجازات آن مشخص نگردد، جرمی با آن عنوان در حقوق داخلی وجود نخواهد داشت، هرچند جنبه خطرناک و زیان آور آن از نظر جامعه بین‌المللی شناخته شده و بدیهی باشد. این امر به دلیل رعایت اصل حاکمیت دولتها است.

ماده ۳ کنوانسیون وین ۱۹۸۸ و ماده ۶ کنوانسیون پالرمو ۲۰۰۰ و برخی اسناد بین‌المللی دیگر از دول اعضا خواسته‌اند که بر طبق اصول اساسی حقوق داخلی خود اقدامات لازم را جهت جرم‌انگاری پولشویی در قوانین داخلی خود به عمل آورند. بنابراین عنصر قانونی جرم پولشویی را باید در قانون داخلی هر کشور بررسی کرد. همان گونه که عنصر قانونی پولشویی در آمریکا را باید قانون کنترل پولشویی ۱۹۸۶ و قانون ضد تروریسم ۲۰۰۲، و در انگلستان قانون جرایم قاچاق مواد مخدر ۱۹۸۶ و قانون مبارزه با تروریسم ۱۹۸۹ و قانون عدالت کیفری و قانون پولشویی ۱۹۹۳ اصلاحی ۲۰۰۱، و در فرانسه قانون قاچاق مواد مخدر ۱۹۸۷ در خصوص تطهیر عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و سپس قانون تطهیر پول ۱۹۹۶، دانست. امروزه در بیش از ۱۴۷ کشور دنیا مقررات مبارزه با پولشویی تصویب شده است.

در ایران در حال حاضر هیچ قانونی در خصوص جرم‌انگاری پولشویی وجود ندارد اگر چه مقرراتی اداری در جهت پیشگیری از پولشویی به تصویب رسیده است. اما این عمل هنوز در ایران جرم نیست و تا زمانی

۱. حسین میر محمد صادقی، جرایم علیه اموال و مالکیت، چاپ ششم، نشر دادگستر، ۱۳۷۸، ص ۵۲.

که مصوبه مجلس مراحل قانونی خود را طی نکند و لازم الاجرا نشود نمی‌توان گفت در ایران جرمی به نام پولشویی وجود دارد. اما در صورت قانونی شدن این مصوبه می‌توان عنصر قانونی این جرم را مواد ۱، ۲، ۷ این قانون دانست. پس عنصر قانونی جرم پولشویی در ایران مرکب خواهد بود و نه بسیط. توضیح اینکه «اگر در یک حکم قانونی تکلیف جرم و مجازات معین شده باشد، عنصر قانونی آن جرم بسیط و اگر چند حکم قانونی برای تعریف جرم، ارکان جرم، مجازات، علل مشدده جرم پیش‌بینی شده باشد عنصر قانونی آن جرم مرکب است.»^۱ برای محکومیت یک شخص به پولشویی نیز باید به چند ماده قانونی استناد کرد؛ برای تطبیق موضوع با پولشویی باید به ماده ۱ و برای تشخیص عواید مجرمانه باید به ماده ۲ و برای تعیین مجازات باید به ماده ۷ استناد کرد.

عنصر مادی

عنصر مادی جرم از اجزاء مختلفی تشکیل می‌شود که عبارت است از شرایط مقدماتی که برای وقوع جرم لازم است، عمل ارتكابی، وسیله ارتكاب جرم، نتیجه جرم، شروع به جرم و معاونت و مشارکت در جرم. که به بررسی هریک از این اجزا در خصوص پولشویی می‌پردازیم.

بند اول: شرایط مقدماتی

ضرورت وجود جرم قبلی

جرم پولشویی یک جرم ثانویه است و تحقق آن منوط بر این است که قبلاً جرمی مستقل و سودآور اتفاق افتاده باشد که سپس عواید و منافع ناشی از آن جرم تطهیر شود. جرم ارتكابی اول که عواید حاصل از آن تطهیر می‌گردد جرم «مقدم» یا «منشا» یا «اصلی» نامیده می‌شود. اما این بدان معنا نیست که جرم پولشویی جرمی وابسته به جرم مقدم است و محکومیت مرتکب پولشویی منوط به اثبات و محکومیت مرتکب جرم مقدم است. حتی اگر مرتکب جرم اولیه مورد تعقیب قرار نگیرد یا مجازاتی بر او اعمال نشود و یا فوت شود و یا از طرف مرجع رسیدگی دستگیر نشده باشد یا پس از ارتكاب جرم فرار کرده باشد، چنانچه مال تحصیل شده از این اشخاص به هر نحو مورد پولشویی قرار گیرد، جرم پولشویی محقق خواهد شد. بنابراین جرم پولشویی و جرم مقدم بر آن کاملاً از یکدیگر مجزا بوده و دو جرم مختلف محسوب می‌شوند. و از این لحاظ می‌توان آن را با جرم جعل و استفاده از سند مجعول مقایسه کرد؛ اگر چه تحقق جرم استفاده از سند مجعول منوط به تحقق قبلی جرم جعل در سند مورد استفاده است، اما جرمی کاملاً مستقل از جرم جعل محسوب می‌شود.

۱. علی آزمایش، تفریقات درس حقوق جزای عمومی، دانشگاه تهران، نیمسال اول سال تحصیلی ۸۴-۸۳.

از نظر اینکه چه نوع جرایمی به عنوان جرم مقدم در پولشویی شناخته شود، می‌توان پولشویی را به دو نوع تقسیم کرد: تطهیر خاص و تطهیر عام.^۱

تطهیر خاص ناظر به تطهیر درآمدها و سرمایه‌های ناشی از قاچاق مواد مخدر است که در بند (ب) ماده ۳ کنوانسیون وین انعکاس یافته است. و از لحاظ بین‌المللی مقدم بر تطهیر عام به رسمیت شناخته شد. اما تطهیر عام پاک‌نمایی درآمدها و سرمایه‌های ناشی از ارتکاب هر جرمی است که این نوع تطهیر اگر چه در بسیاری از اسناد و اعلامیه‌های منطقه‌ای مانند کنوانسیون شورای اروپا و دستور العمل اروپایی و اسناد «فانتف» مورد توجه قرار گرفته است، اما به عنوان جرم در یک سند بین‌المللی مصوب سازمان ملل، در ماده ۶ کنوانسیون پالرمو انعکاس یافته است. که ما نیز به همین دلیل به بررسی جرم مقدم در این کنوانسیون می‌پردازیم. بند (ح) ماده ۲ که به تعریف اصطلاحات مندرج در کنوانسیون پرداخته، در تعریف جرم مقدم چنین مقرر می‌دارد: «جرم مقدم عبارت است از هر جرمی که در نتیجه آن عوایدی حاصل می‌شود که می‌تواند طبق تعریف مندرج در ماده ۶ این کنوانسیون، خود موضوع یک جرم دیگر گردد.» و در خصوص اینکه جرایم مقدم باید شامل چه مواردی باشد و قانونی جلوه دادن عواید حاصل از کدام جرم یا جرایمی باید پولشویی تلقی گردد بند ۲ (ب) ماده ۶ از دولتهای عضو خواسته است که کلیه جرایم شدید و مهم^۲ مندرج در ماده ۲ این کنوانسیون و اعمال مجرمانه موضوع مواد ۵، ۸ و ۲۳ این کنوانسیون را به عنوان جرایم مقدم تلقی نمایند.

در ماده ۲ در خصوص مفهوم جرم شدید و مهم آمده است که «هر عمل مجرمانه‌ای است که حداکثر مجازات آن حبس به مدت حداقل ۴ سال و یا مجازاتهای شدیدتر باشد.» پس برای تعیین جرم شدید باید به قانون داخلی هر کشور مراجعه کرد.

و جرایمی را که حداکثر مجازات آن ۴ سال حبس و یا مجازات شدیدتری است را به عنوان جرم شدید و در نتیجه جرم مقدم در پولشویی محسوب نمود. بنابراین با توجه به این معیار در حقوق ایران جرمی مثل کلاهبرداری موضوع ماده ۱ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری، سرقت مشدد موضوع ماده ۶۵۱ قانون مجازات اسلامی و جرایمی که مجازات اعدام برای آنها پیش‌بینی شده است می‌تواند به عنوان جرم شدید، جرم مقدم در پولشویی تلقی گردد. اما ضابطه مدت حبس پیش‌بینی شده در نظامهای کیفری داخلی که شامل نظام حقوق کیفری بیش از ۱۹۰ کشور عضو سازمان ملل متحد می‌شود با توجه به تفاوت‌های اساسی در حقوق ملی کشورها موجب می‌شود که اعمال مجرمانه بسیار متفاوتی مشمول این تعریف گردند. بنابراین در تعریف جرائم شدید در این کنوانسیون به اختلاف قوانین ملی در تعیین میزان مجازات حبس برای اعمال مشابهی توجه شده است. لذا این تعریف کلی دارای این ایراد است که

۱. ژاک بوریکان، «بزهکاری سازمان یافته در حقوق فرانسه»، ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی، مجله تحقیقات حقوقی، ش ۲۲-۲۱، ص ۳۲۴.

2. Serious Crime

۲. البته ایران هنوز کنوانسیون پالرمو را تصویب نکرده است.

ممکن است در امر معاضدت قضایی بین کشورها ایجاد مشکل کند. به این نحو که با توجه به قانون داخلی یک کشور عملی جرم مقدم با توجه به تعریف این کنوانسیون تلقی گردد ولی با توجه به قانون داخلی کشور دیگر همان عمل جرم مقدم تلقی نشده و در نتیجه تطهیر عواید حاصل از آن پولشویی تلقی نگردد. در نتیجه مثلاً تقاضای استرداد متهم از طرف کشور اول، مورد قبول کشور دوم واقع نشود. چون در اکثر کشورها یکی از شرایط استرداد، جرم بودن عمل در هر دو کشور تقاضا کننده و مورد تقاضای استرداد است.

ماده ۵ کنوانسیون در خصوص «مشارکت در گروه سازمان یافته جنایتکارانه» است. طبق بند (الف) ماده ۲ «گروه مجرم سازمان یافته عبارت است از یک گروه تشکل یافته، متشکل از سه نفر یا بیشتر که برای یک دوره زمانی مشخص وجود داشته و با هدف ارتکاب یک یا چند جرم شدید یا اعمال مجرمانه مندرج در این کنوانسیون به منظور تحصیل مستقیم یا غیرمستقیم منفعت مالی یا سایر منافع مادی به صورت هماهنگ فعالیت می‌کند.» پس هر نوع مشارکت در چنین گروهی چه به صورت مباشرت چه مشارکت و چه معاونت، جرم مقدم پولشویی تلقی می‌گردد.

ماده ۸ کنوانسیون نیز ناظر بر فساد مالی یا ارتشا است که هم رشا و هم ارتشا را شامل می‌شود. بدون تردید در هر دو عنوان مذکور در ماده ۵ و ۸ منافع مادی قابل تحصیل است که برای جلوگیری از کشف جرم باید تطهیر شوند. لذا تلقی آنها به عنوان جرم مقدم در پولشویی ضروری است.

ماده ۲۳ نیز به جرم‌انگاری ممانعت در اجرای عدالت اختصاص یافته است که شامل مواردی می‌شود که با اعمال تهدید و فشار یا پیشنهاد یا اعطای منفعتی در اقامه شهادت یا ادله در خصوص جرایم مشمول کنوانسیون مداخله می‌شود یا با تهدید و اعمال فشاری که بر خود مامورین اجرایی و قضایی صورت می‌گیرد مسیر اجرای عدالت به انحراف کشیده می‌شود.

البته کنوانسیون از کشورهای عضو خواسته علاوه بر این جرایم، تلاش کنند که تا حد ممکن طیف گسترده‌ای از جرایم را به عنوان جرم مقدم در پولشویی تلقی کنند.^۱

لذا با توجه به اینکه فلسفه پیدایش جرم پولشویی، ممانعت از ارتکاب جنایات بسیار سودآور است میتوان تعداد زیادی از جرایم را به عنوان جرم مقدم در پولشویی محسوب کرد که برخی از این جرایم مانند ارتشا، اختلاس، کلاهبرداری، جرایم مربوط به قاچاق مواد مخدر، سرقت، قاچاق کالا و ارز در قوانین داخلی کشورها جرم محسوب می‌شوند و برخی دیگر مانند تجارت زنان، اطفال و قاچاق مهاجران و تجارت اعضای بدن انسان، در اسناد بین‌المللی جرم شناخته شده و معمولاً نیز به شکل سازمان یافته ارتکاب می‌یابند و از اسناد بین‌المللی به حقوق داخلی وارد شده و یا حتی ممکن است در قانون داخلی برخی کشورها وارد نشده باشد. که در بین این جرایم قاچاق مواد مخدر مهمترین جرم مقدم پولشویی است به گونه‌ای که

۱. بند ۲ (الف) ماده ۶ کنوانسیون پالرمو

کنوانسیون وین خود را ملزم به تصویب تدابیر و مقررات لازم برای جرم شناختن پولشویی عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر کرده است و در سایر اسناد بین‌المللی نیز توجه خاصی به این جرم شده است. توصیه شماره ۱ فاتف در سال ۲۰۰۱ در زمینه جرایم مقدم در پولشویی مقرر داشته است: «جرایم پولشویی باید شامل همه جرایم شدید و مهم باشد و تا حد ممکن گستره بیشتری از جرایم را در برگیرد. با این حال کشورها می‌توانند

- (۱) اموال حاصل از همه جرایم را موضوع پولشویی قرار دهند یا
- (۲) یک طبقه از جرایم شدید و مهم را به عنوان جرم مقدم در نظر بگیرند و یا
- (۳) میزان مجازات جرایم را در نظر بگیرند و جرایمی را با میزان مشخصی مجازات مشمول پولشویی قرار دهند و یا
- (۴) ترکیبی از این روشها را انتخاب کنند.»

امروزه قوانین کشورهای جهان را از نظر جرایم منشا پولشویی به سه دسته می‌توان تقسیم کرد:

- ۱- برخی تطهیر درآمدهای حاصل از کلیه اعمال مجرمانه را پولشویی تلقی می‌کنند. مانند ترکیه، فیلیپین، اسلونی و استونی و...!
- ۲- برخی دیگر تطهیر عواید حاصل از فعالیتهای غیرقانونی خاص را جرم می‌دانند که معمولاً شامل جرایم شدید و مهم است. مثلاً آمریکا که فهرستی از جرایم مقدم در پولشویی تهیه کرده است که تاکنون به ۱۷۶ جرم رسیده است.^۱ و یا قانون انگلستان و بوتسوانا.^۲
- ۳- در برخی قوانین نیز صرفاً تطهیر عواید حاصل از جرایم مربوط به مواد مخدر جرم شناخته شده است. اگر چه تعداد این کشورها به دلیل توصیه‌ها و اقدامات بین‌المللی کم است. برای مثال هنگ کنگ که می‌توان نام برد. قانون ۱۹۸۶ انگلستان فقط جرایم مربوط به مواد مخدر را به عنوان جرم مقدم در پولشویی لحاظ کرده بود. اما قانون عدالت کیفری ۱۹۹۳ یک رشته از جرایم جدید را به جرایم مقدم در پولشویی اضافه کرد. قانون ۱۹۹۰ فرانسه نیز فقط در زمینه تطهیر پولهای ناشی از مواد مخدر بود اما قانون ضدفساد ۱۹۹۳ قلمرو آن را به جرایم سازمان یافته تسری داد.

۱. فرهاد رهبر، غلامرضا زال پور و فضل‌الله میرزاوند، «بررسی قوانین پولشویی در کشورهای منتخب»، نشریه مجلس و پژوهش، پیشین، صص ۸۲-۷۹.

۲. محمد فریادرس، «مجلس ششم مبارزه با پولشویی را از خاطر برد»، روزنامه کیهان، ۱۴ اردیبهشت ۸۳.

۳. محمد موسوی مقدم، درآمدهای ناشی از جرم (پولشویی)، چاپ اول، کرج، انتشارات رضوانی، ۱۳۸۱ صص ۹-۱۱.

۴. عباس بابایی خانه سر، پاکسازی پول و نقش آن در جرایم فراملی، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۵، ص ۶.

به طوری کلی و با توجه به مستندات جهانی و قوانین کشورهای مختلف، عوامل زیر در تعیین جرایم منشا پولشویی مؤثر است:

- ۱- ایجاد مبالغ قابل توجه اموال قابل تبدیل به وجه نقد
- ۲- ارتباط با جرایم قاچاق مواد مخدر
- ۳- نقض جدی نظم بین المللی
- ۴- ارتباط با سازمانها یا فعالیتهای سازمان یافته مجرمانه ۵- خدشه وارد کردن به اعتبار نظام بانکی و سایر مؤسسات مالی غیر بانکی.^۱

البته برخی اظهار داشته اند که اگر چه غالباً درآمدهای موضوع پولشویی ناشی از عمل مجرمانه هستند اما در برخی موارد ممکن است درعین مشروع بودن منشا اموال، به دلیل عدم رعایت برخی الزامات قانونی مثلاً عدم پرداخت مالیات یا حقوق گمرکی که لزوماً جرم نیستند، درآمد حاصله نامشروع تلقی شود و نقل و انتقال این درآمدها را نیز می توان پولشویی تلقی کرد.^۲ اما باید توجه کرد که در اسناد بین المللی و قوانین داخلی از عواید حاصل از جرم نام برده شده است و نه درآمدهای با منشا غیرقانونی. بنابراین درآمدهای حاصل از اعمالی مثل فرار مالیاتی و یا عدم پرداخت حقوق گمرکی تنها در کشورهایی باید مشمول پولشویی قرار گیرد که این اعمال در قانون آن کشورها جرم تلقی شده باشد و چنانچه این اعمال جرم نباشد نمی تواند مشمول عنوان پولشویی قرار گیرد.

ماده ۱ مصوبه مجلس شورای اسلامی در خصوص پولشویی در تعریف پولشویی آورده است: الف) تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیتهای غیرقانونی... که ابتدائاً به نظر می رسد که لازم نیست عواید حاصل از جرم باشد بلکه هر نوع عواید حاصل از فعالیتهایی که غیرقانونی باشد را شامل می شود.

اما در ادامه به تعریف عواید حاصل از جرم می پردازد: ماده ۲ «عواید حاصل از جرم به معنای هر نوع مالی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم از فعالیتهای مجرمانه به دست آمده باشد». بنابراین لازم است که مال ناشی از جرم باشد. که این جرم می تواند هر نوع جرمی باشد چه سازمان یافته چه انفرادی، چه شدید و چه پیش پا افتاده. بنابراین در این مصوبه کلیه جرایم، جرم مقدم پولشویی محسوب شده است. و این امر دامنه شمول پولشویی را به نحو غیر قابل توجهی گسترش می دهد. در حالی که با توجه به اینکه فلسفه پیدایش این عنوان جزایی فعالیتهای مجرمانه سودآوری است که به صورت سازمان یافته ارتکاب می یابد و در نتیجه نظام اقتصادی را مختل می کند، بهتر بود که قانونگذار ما نیز مانند برخی دیگر از کشورها صرفاً تطهیر پول

۱. فرهاد رهبر و دیگران، تعاریف، مفاهیم، آثار و پیامدهای پولشویی، پیشین، ص ۳۵.

۲. الف) محمد ابراهیم شمس نازی، «پولشویی، آثار و عکس العملها»، اندیشه های حقوقی، ش ۵، ص ۹۱.

B) Peter Gill, Adam Edwards. Transnational organized crime, First publication, London, Routledge, 2003, P.208

ناشی از جرایم مهم را جرم انگاری می‌کرد. البته با تعیین ضابطه و یا شمارش جرایم مهم تا در تعیین مصادیق جرایم مهم نیز ابهامی وجود نداشته باشد.

مقایسه جرم پولشویی در اسناد بین‌المللی و حقوق ایران

در برخی سیستم‌های حقوقی حتی در صورت عدم اثبات جرم اصلی و همچنین عدم اصدار حکم محکومیت فرد به جرم اصلی، اموال و دارائیهای مشکوک وی در معرض مصادره خواهد بود. در این سیستم‌های حقوقی چنانچه فرد مبلغی بالغ بر یک نصاب معین مثلاً در ایالات متحدهی آمریکا ده هزار دلار را در یک نوبت به حساب بانکی واریز کند، بانک مربوطه قانوناً موظف است مراتب را به مراجع ذیصلاح گزارش نماید که این امر ممکن است موجب پیگرد فرد و موضوع توسط پلیس گردد. همچنین اگر معامله با مبلغ معینی انجام گیرد که با شأن و موقعیت معامله‌کننده متناسب نباشد و یا به طور کلی هرگاه اموالی را در اختیار داشته باشد که مورد اتهام قرار گرفته و نتواند مبنا و منشأ مشروع قانونی برای آن اموال به اثبات برساند. با وجود عدم اثبات جرم اصلی اینگونه اموال توسط دولت مصادره شده و از مالکیت دارنده خارج می‌شود. از این رو اشخاصی که داراییهای بدون مبنا و منشأ قانونی در اختیار دارند، به منظور جلوگیری از مصادره این اموال ناچار هستند آنها را از کانالها و مجاری مشروع عبور داده و در سیکل پولشویی آنها را به عنوان درآمدهای ناشی فعالیت‌های تجاری قانونی، مباح و مشروع جلوه دهند. از آنجایی که هدف مرتکبین جرایم مالی، کسب سود و انتفاع بهینه از عواید مجرمانه می‌باشد و همین انگیزه آنها را به سمت و سوی ارتکاب این جرائم سوق می‌دهد، از این رو قوانین مبارزه با پولشویی لزوماً باید حاوی احکام و مقررات جدی و شدید در جهت خنثی‌سازی این هدف و غایت باشد. کنکاش در قوانین مبارزه با پولشویی بسیاری از کشورها مؤید آن است که این مهم از دیدگاه قانونگذاران مکتم نمانده است به عنوان مثال در مقدمه توجیهی قانون عواید کیفری مصوب سال ۱۹۹۲ گرنادا یکی از اهداف تصویب و اجرای این قانون (قادر نمودن مقامات مجری قانون به ردیابی اموال و عواید ناشی از جرائم اصلی) و بالاخره (امکانپذیر ساختن مصادره اموال مذکور) ذکر شده است و متن این قانون نیز حاوی مقررات و احکام مبسوطی برای توقیف و مصادره عواید ناشی از جرم می‌باشد. به علاوه در مقدمه توجیهی قانون عواید جرم سال ۱۹۹۱ تانزانیا نیز یکی از اهداف آن، امکان پذیر نمودن مصادره عواید ناشی از جرم قید شده است.^۲

یکی از اهدافی که تطهیرکنندگان پول تعقیب می‌کنند، این است که از وجوه تطهیر شده برای ارتکاب اعمال مجرمانه بعدی بهره‌برداری نمایند. ارتکاب برخی از جرائم مثل قاچاق مواد مخدر و به طور کلی جرائم سازمان یافته نیازمند منابع مالی هنگفتی می‌باشد و در بسیاری از موارد، عواید حاصل از جرائم

1. Cox, Dennis, (2014), Handbook of Anti Money Laundering, John Wiley & Sons publication.

۲. کوثری، شهریار، ۱۳۸۳ ش، مجموعه قوانین بانکهای دولتی و خصوصی برای مشتریان (ارزی وبانکی)، تهران، انتشارات هم پا، ج ۱.

اصلی به منظور انجام جرائم بعدی و تأمین منابع مالی این جرائم، منجمله جرائم مربوط به قاچاق مواد مخدر، شستشو داده می‌شود. وجوه تطهیر شده تأمین مالی لازم را برای معامله‌کنندگان مواد مخدر و تروریست‌ها و قاچاقچیان اسلحه و دیگر جنایتکاران فراهم می‌کند. به طور کلی جرائم مالی برای امنیت ملی هر کشور خطر جدی محسوب می‌شوند؛ چرا که این جرائم وقوع انواع متعددی از اعمال مجرمانه را در پی خواهند داشت. به بیان دیگر جرائم مالی فی الواقع به وقوع سایر جرائم بعدی در جامعه دامن‌زده و در حقیقت منبع تأمین مالی برای طیف گسترده‌ای از جرائم بعدی محسوب می‌شوند. از این رو یکی از راه‌های مقابله با جرائم مالی در حقوق ملی و بین‌المللی، پیشگیری و سرکوب پولشویی می‌باشد. فلذا مقابله با جرم پولشویی و تعقیب و توقیف و مجازات مرتکب آن نه تنها وقوع جرائم مالی را در جامعه کاهش می‌دهد بلکه همچنین مجرمین و تروریست‌ها را از رسیدن به اهداف نامشروع خود که همانا ارتکاب جرائم خطرناک بعدی است، محروم می‌نماید و محروم نمودن مجرمین از عواید غیرقانونی جرم ارتكابی، دقیقاً مورد هدف قرار دادن نقاط ضعف و آسیب‌پذیر آنها تلقی می‌شود. پول و به طور کلی منابع مالی جریان خون سازمان‌های مجرمانه است. مجرمین و گروه‌های جنایی برای تأمین هزینه‌های ارتکاب جرم، تهیه وسایل ارتکاب جرم، دادن رشوه به کارمندان دولت و مأمورین انتظامی و برخورداری از یک زندگی تجملی و در یک کلام برای تداوم حیات مجرمانه نیازمند امکانات مالی هنگفتی هستند. آنها در اغلب موارد این منابع مالی را از عواید و درآمدهای مجرمانه حاصل از جرائم اصلی تأمین می‌کنند. مجرمین برای نیل به مقصود خود ناگزیر به بهره‌برداری از فنون پولشویی هستند تا بدو به وجود آلودهی ظاهری قانونی و مشروع بدهند.

چنانچه مجرمین به ویژه شبکه‌های مجرمانه که دست به ارتکاب جرایم سازمان یافته می‌زنند، موفق به شستشوی پول‌های آلوده و پاک نمایی آنها شوند، از آنجایی که غالباً دارای انگیزه‌های شریانه و خطرناکی هستند لذا عوایدی را که از راه ارتکاب جرایم کسب می‌کنند، به منظور پیشبرد اهداف مجرمانه بعدی بکار می‌برند. این اهداف ممکن است اقتصادی باشند مثل در اختیار گرفتن نبض بازارهای مالی و مؤسسات تجاری با اتکاء به ثروتهای کلان ناشی از اعمال مجرمانه و خارج نمودن رقبا از میدان رقابت و در نتیجه ورشکستگی آنها و یا اهداف سیاسی باشند مثل نفوذ در مراجع تصمیم‌گیری و صاحبان مناصب کلیدی و حساس و خرید و خنثیسازی این افراد با اعطای پول و رشوه به آنها و در نتیجه ایجاد فساد اداری و سیاسی و یا حتی مصرف وجوه آلوده در رقابتهای تبلیغاتی و انتخابات جهت کسب کرسیهای نمایندگی توسط خود مجرمین یا افراد تحت حمایت آنها واقعه‌ی یازدهم سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی در ایالات آمریکا نشان داده است که وجوه تطهیر شده خاصه از جرائم قبلی برای اهداف تروریستی نیز قابل استفاده هستند کما اینکه نتیجه تحقیقات معموله پیرامون حوادث تروریستی یازدهم سپتامبر سال ۲۰۰۱ اثبات کرده است که برخی از افراد مرتبط با تروریست‌ها از سیستم بانکی آمریکا جهت تطهیر درآمدها و تأمین هزینه‌ی مالی انجام این عملیات استفاده کردند. فلذا پولشویی در واقع یک

حلقه اتصال و ارتباط بین یک رشته فعالیت‌های مجرمانه است که از ارتکاب (جرائم اصلی) شروع شده و با فرآیند پولشویی و عبور دادن دارایی غیرقانونی از کانال‌های قانونی ادامه پیدا کرده و نهایتاً با مصرف وجوه تطهیر شده در اعمال مجرمانه بعدی تداوم می‌یابد. در نتیجه پولشویی منبع تأمین مالی اعمال مجرمانه بعدی را فراهم نموده و موجب تکرار و ادامه فعالیت‌های غیرقانونی می‌گردد.^۱

بین عواید حاصل از جرم و خود عمل مجرمانه یک رشته ارتباطی مستحکمی وجود دارد که مقامات پلیسی با کشف این عواید و ردگیری این رشته می‌توانند به مرتکبین جرائم دسترسی پیدا کنند. وجوه کلان و هنگفتی که در نتیجه ارتکاب جرائم اصلی در اختیار مجرمین می‌باشد، لزوماً باید مخفی شود یا مورد تطهیر قرار گیرد. در غیر این صورت داشتن پول‌های غیرقانونی دلیل ارتکاب فعالیت مجرمانه مثل قاچاق مواد مخدر محسوب گردیده و چه بسا دستگاه‌های پلیسی با ردیابی عواید حاصل از جرم، عمل مجرم اصلی را کشف و نهایتاً مجرمین را شناسایی نمایند. از این رو مجرمین با تطهیر این عواید و تغییر شکل دادن یا کتمان منبع آن، ارتباط میان جرم و مجرم را از بین برده و آن را از سرمنشاء خود دور می‌سازند و راه کشف جرم اصلی را مسدود کرده و مانع شناسایی مجرمین آن می‌شوند. بنابراین پیگیری و تعقیب رد پول (حاصل از اعمال مجرمانه) بسیار حائز اهمیت است. تعقیب رد پول کثیف مهم‌ترین شیوه تحصیل مدرک جرم تلقی می‌گردد. جنایتکار مشهور آمریکایی موسوم به آل کاپون هم با تعقیب رد پول شناسایی و دستگیر شده است. به موجب آنچه که به (اصل آل کاپون) معروف است، اگر شما پول آل کاپون را بدست آوردید قطعاً خود آل کاپون را هم پیدا خواهید کرد. از این رو حمله به ساختارهای مالی سازمان‌های جنایی فی الواقع بمنزله قطع شریان خون این سازمان‌ها می‌باشد. این امر یکی از بهترین شیوه‌ها برای جمع کردن بساط سازمان‌های جنایی محسوب می‌گردد. بدیهی است استفاده از عواید تحصیلی و ناشی از جرم در عین حال که کمال مطلوب مجرمین می‌باشد و آنها را برای ارتکاب جرائم بعدی و آتی تجهیز می‌نماید، نقطه‌ی ضعف و به اصطلاح پاشنه‌ی آشیل آنها نیز محسوب می‌گردد. چرا که وجود آنها در تصرف مجرمین خطر و ریسک کشف جرم اصلی و شناسایی مرتکبین را افزایش می‌دهد. به همین دلیل مجرمین به هدف سرپوش نهادن بر جرم اصلی ارتكابی، سعی می‌کنند از طریق فرآیند پولشویی ماهیت ناپاک و آلوده این عواید را مکتوم و مخفی نموده تا بدین وسیله هم از خطر توقیف و مصادره عواید مجرمانه و هم از ریسک کشف جرم اصلی و شناسایی مجرمین آن خلاصی یابند.^۲

همان‌طور که بیان شد، پولشویی صدمات زیانبار اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جبران‌ناپذیری بر پیکره اقتصاد کشورها وارد می‌کند. به منظور کنترل، پیشگیری و مقابله با این پدیده، کنوانسیون ملل

۱. آلن فرانس، رأس‌هامل، ۱۳۹۳، ش، پیشگیری رشد مدار از جرم همراه با مآخذ شناسی پیشگیری رشد مدار از جرم، ترجمه باقر شاملو و مهدی مقیمی، نشر میزان، ج ۱.

۲. دادگر، یدالله، رحمانی، تیمور، ۱۳۹۳، ش، مبانی و اصول علم اقتصاد، تهران، نشر موسسه بوستان کتاب، ج ۱۵.

متحد برای مبارزه با جرائم سازمان یافته فراملی در سال ۲۰۰۰ میلادی به تصویب رسید و جمهوری اسلامی ایران به آن ملحق شد. در این راستا نیز سند همکاری بین‌المللی به امضا رسید و لایحه مبارزه با پولشویی از سوی دولت تدوین و به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد. این لایحه در تاریخ ۲ بهمن ماه ۱۳۸۶ به تصویب رسید و بدین ترتیب، قانون مبارزه با پولشویی لازم‌الاجرا شد. هدف از تصویب قانون مبارزه با پولشویی، جرم‌انگاری، پیشگیری قانونی از طریق مراجع و نهادهای مسئول و مبارزه با این پدیده است؛ تا فعالیت اقتصادی جامعه سالم باشد، از ترویج و تحصیل درآمدهای نامشروع جلوگیری به عمل آید و رشد فعالیت اقتصادی غیردولتی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی به منظور اشتغال جوانان و رفع بیکاری تضمین و معیشت شهروندان تأمین شود. به هر اندازه اقتصاد زیرزمینی بیشتر فعال شود و پنهان کاری در جامعه گسترش پیدا کند، اقتصاد سالم از جامعه رخت برمی‌دند انگیزه سرمایه‌گذاری از بین می‌رود و امنیت اقتصادی جامعه دچار تزلزل می‌شود. با این روش می‌توان از پولشویی جلوگیری کرد و مانع درآمدهای حاصل از فعالیت‌های مجرمانه شد.

سیاست کیفری ایران در مورد پولشویی

موادی از قوانین و مقررات جزایی ایران، اصل ۴۹ قانون اساسی و قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی مصوب ۱۳۶۳، مواد ۲۸ و ۳۰ قانون اصلاح قانون تشدید مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۷۶ و اصلاحات و الحاقات آن، قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور و نیز ماده ۲ قانون تشدید مجازات مرتکبان ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری به درآمدهای نامشروع اشخاص حقیقی و حقوقی پرداخته‌اند؛ اما این قوانین به طور کامل اجرا نشده‌اند. پس از الحاق ایران به کنوانسیون ۲۰۰۰ پالرمو، تدوین قانون مبارزه با پولشویی در دستور کار قرار گرفت. این قانون در تاریخ ۲ بهمن ماه ۱۳۸۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.^۳

مراجع کیفری و قضایی

قانونگذار در ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی به تعریف و راههای کسب درآمد نامشروع پرداخته و آن را جرم‌انگاری کرده است. در ماده ۳ این قانون نیز به عواید حاصل از جرم به معنای هر نوع مال منقول و غیرمنقولی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم از فعالیت‌های مجرمانه به‌دست آمده باشد، اشاره شده و در ماده ۴، تشکیل شورای عالی مبارزه با پولشویی پیشینی گردیده است. بر این اساس، یک سیاست تقنینی پیشگیری، بررسی و مراقبت و نظارت و در صورت لزوم، جمع‌آوری اطلاعات و مدارک و اسناد علیه تحصیل‌کنندگان درآمدهای نامشروع مورد توجه قرار گرفته است. اگرچه قوه قضاییه، وزارت دادگستری و دادستانی کل کشور یا مقامات قضایی محلی عضو این شورا نیستند و این اشکال بر

۱. زارع، علی، جمالی جعفر، ۱۳۹۰، ش، تعهد بانک‌ها به حفظ اسرار مشتریان و عملیات تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار، فصلنامه راهبرد، ش ۵.

قانونگذار وارد است که به قوه قضاییه توجه نکرده است؛ اما بند ۴ ماده ۴ چنین مقرر می‌کند: ارزیابی گزارش‌های دریافتی و ارسال به قوه قضاییه در مواردی که به احتمال قوی صحت دارد و یا محتمل آن از اهمیت برخوردار است. قانونگذار با توجه به سابقه تاریخی و متضرر شدن مدیران دولتی و مقامات کشوری و لشکری در اثر فساد، عدالت محوری را مورد توجه قرار داده و با حفظ کرامت انسانی و با فرض تقدم پیشگیری بر مبارزه و برخورد قضایی از طریق قانون گذاری و خروج اموال و دارایی‌های بیت‌المال از يد مدیران پس از محاکمه و ثبوت شرعی و با توجه به قوانین گفته شده، در ماده ۹ به مجازات مرتکب اشاره کرده است؛ با اعتقاد به اینکه در صورت مؤثر نبودن پیشگیری و مراقبت اداری و انتظامی، باید تعقیب کیفری صورت گیرد. با همین ایده، دادگاه‌های عمومی و انقلاب صالح به رسیدگی شناخته شده‌اند و در ماده ۱۱ قانون مبارزه با پولشویی آمده است: شعبی از دادگاه‌های عمومی در تهران در صورت نیاز مراکز استان‌ها به امر رسیدگی به جرم پولشویی و جرایم مرتبط اختصاص می‌یابد. اختصاصی بودن شعبه مانع رسیدگی به سایر جرایم نیست.^۴

نتیجه‌گیری

الف- ساختارهای مالی - اقتصادی - بانکی در ایران، شناسایی عواید و درآمدهای ناشی از جرم پولشویی که مقابله با مرتکبان آن را دشوار ساخته است.

ب- عدم آشنایی با این قانون و نارسایی‌های مربوط به ادله اثبات اینگونه جرائم منجر به عدم تمایل قضات به استفاده از این عنوان مجرمانه و تلاش برای استناد به عناوین مجرمانه مشابه مانند تحصیل مال از طریق نامشروع شده است.

ج- انگیزه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری در سودآوری و جذب سرمایه و جلب بیشتر مشتری موجب شده تا اطلاعات مربوط به مشتریان را در اختیار نهادهای عدالت کیفری مانند (پلیس و دادسرا) قرار ندهند یا حاضر به افشاء اطلاعات مربوط به فعالیت‌های اقتصادی مشتریان نباشند.

د- با توجه به ویژگی‌های نظام اقتصادی - مالی و بانکی کشور ایران ابعاد مختلف قانون مبارزه با پولشویی به ویژه محدوده جرم انگاری و سازوکارهای مقابله با بزه‌کاران جرم پولشویی کاملاً با آنچه در اسناد بین‌المللی آمده همپوشانی ندارد.

تحصیل پول‌های کثیف و تطهیر آن عملی خلاف و غیرقانونی است. پولشویی جرمی سازمان‌یافته فراملی است که بسیاری از کشورها به خصوص کشورهای در حال توسعه به شکلی گسترده با آن دست به گریبان هستند. عواملی مانند نظام اداری ناسالم و غیرکارآمد، نظام ناسالم اقتصادی، نظام مالی غیرشفاف و فاقد سیستم نظارتی قوی و ضعف دولت، بسترهایی مناسب برای عملیات پولشویی هستند. پولشویی

۱. محمد نسل، غلامرضا، ۱۳۸۶ ش، اصول و مبانی نظریه فرصت جرم، فصلنامه حقوق مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ش ۳.

دارای اثرات گسترده نامطلوب و زیانباری است که موجب فرار مالیات، فرار سرمایه از کشور، اختلال در بازارهای مالی، تورم و... می‌گردد.

اقتصاد ایران نیز به دلیل بینظمی نظام اقتصادی کشور، تعدد مراکز تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری اقتصادی، عدم نظارت بانک مرکزی بر گردش پولی و مالی کشور، اقتصاد جهان را در می‌نوردد و مقابله با آن بیش از هر چیز مستلزم همکاری بین‌المللی خواهد بود.

از اینرو مقابله با پولشویی نیازمند مشارکت بین‌المللی و ایجاد پیوندهای مستحکم و همکاری با مراکز مالی بین‌المللی و پذیرش منشورها و دستورالعمل‌های نهادهای بین‌المللی است. از طرفی دیگر پول‌های ناشی از رفتارهای مجرمانه، به سادگی در قالب فعالیت‌های مالی و سرمایه‌گذاری تطهیر می‌گردند و منشأ اصلی آنها گم می‌شود.

عدم مبارزه با پولشویی موجب شیوع بیشتر جرایم می‌شود و تمایل به سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مولد را کاهش می‌دهد و زمینه تضعیف بنیان‌های اقتصادی کشور را فراهم می‌آورد. به همین دلیل ضروری است که هر چه سریعتر و بیش از پیش با اتخاذ تدابیر مناسب برای مبارزه با تطهیر پول‌های کثیف اقدام شود تا از این طریق عرصه بر رفتارهای مجرمانه محدود گردد و پولشویان سرکوب و پولشویی ریشه‌کن گردد. که در این صورت موفق به مبارزه با جرائمی از قبیل قاچاق مواد مخدر، قاچاق کالا و ارز، فساد اداری و سایر جرائم مرتبط شده ایم. بر همین اساس پولشویی به عنوان یکی از جرایم سازمان یافته، نقشی موثر در تداوم جرایم منشا دارد. در واقع مرتکبان جرایم یادشده تنها از طریق پولشویی می‌توانند از عواید فعالیت‌های مجرمانه بهره‌مند شوند و چه بسا در ادامه فعالیت‌های غیرقانونی سرمایه‌گذاری کنند. با این توصیف تمرکز دقیق بر اینکه چرا پولشویی جرم‌انگاری می‌شود و چه ضرورت‌هایی جرم‌انگاری آن را توجیه می‌کند، کمتر مورد توجه قرار گرفته است و از آنجا که این پدیده آثار منفی فراوانی در زمینه‌های اقتصاد، امنیت، سیاست و... برجای می‌گذارد، پیشنهاد می‌گردد سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و اکثر کشورهای جهان راهکارها و تدابیری بهتر برای مقابله با این پدیده اتخاذ و تعیین مجازات سنگینتر برای این عمل «جرم‌انگاری» کنند که از جمله راهکارها می‌باشد.

فهرست منابع و مآخذ

- آذری راد، مریم، ۱۳۹۰ ش، معیارهای ضد پولشویی و مبارزه با تروریسم مالی، مجله دانشکده حقوق تهران، ش ۱۱.
- آلن فرانس، رأس هامل، ۱۳۹۳ ش، پیشگیری رشد مدار از جرم همراه با مآخذ شناسی پیشگیری رشد مدار از جرم، ترجمه باقر شاملو و مهدی مقیمی، نشر میزان، چ ۱.
- بابایی کنگ لو، جابر، رستمی، امید، ۱۳۸۹ ش، پیشگیری از جرم پولشویی با نگاهی به سیاست جنایی تقنین ایران، کارگاه، ش ۱۰.
- باقر زاده، احمد، ۱۳۸۲ ش، جرایم اقتصادی و پولشویی، نشر وفاق، چ ۱.
- بجنوردی، سید میرزا حسین، ۱۳۷۷ ش، قواعد الفقهیه، قم، انتشارات الهادی، ج ۱.
- خواجهی، ملیحه، رضایی، ابراهیم، خدا ویسی، حسن، ۱۳۸۹ ش، برآورد پول‌های کثیف و بررسی پیامدهای آن در اقتصاد ایران رهیافت آزمون کرانه‌ها، فصلنامه اقتصاد مقداری (بررسی اقتصادی سابق)، ش ۴.
- دادگر، یدالله، رحمانی، تیمور، ۱۳۹۳ ش، مبانی و اصول علم اقتصاد، تهران، نشر موسسه بوستان کتاب، چ ۱۵.
- رهبر، فرهاد، میرزاوند، فضل‌الله، ۱۳۸۷ ش، پولشویی و راهکارهای مقابله با آن، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چ ۲.
- زارع، علی، جمالی جعفر، ۱۳۹۰ ش، تعهد بانکها به حفظ اسرار مشتریان و عملیات تبدیل داراییها به اوراق بهادار، فصلنامه راهبرد، ش ۵۸.
- ساکی، محمدرضا، ۱۳۸۹ ش، حقوق کیفری اقتصادی، تهران، انتشارات جنگل، چ ۱.
- میر محمدصادقی، حسین، ۱۳۷۷ ش، حقوق جزای بین‌الملل، تهران، نشر میزان، چ ۱.
- عباسی، محمدرضا، ۱۳۹۱ ش، پولشویی در حقوق ایران، تهران، نشر کاظمی، چ ۱.
- کوثری، شهریار، ۱۳۸۳ ش، مجموعه قوانین بانک‌های دولتی و خصوصی برابرد مشتریان (ارزی و بانکی)، تهران، انتشارات هم‌پا، چ ۱.
- محبتی، حسن، حکیمی، عطا، ۱۳۹۳ ش، پولشویی پاشنه آشیل اقتصاد، تهران، نشر آوای سبوحان، چ ۱.
- محقق داماد، سید مصطفی، ۱۳۸۸ ش، قواعد فقه مدنی، تهران، نشر علوم اسلامی، چ ۱.
- محمد نسل، غلامرضا، ۱۳۸۶ ش، اصول و مبانی نظریه فرصت جرم، فصلنامه حقوق مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ش ۳.
- محمدی، ابوالحسن، ۱۳۸۵ ش، قواعد فقه، تهران، انتشارات دادگستر، چ ۹.
- مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۷۰ ش، القواعد الفقهیه، قم، مدرسه الامام علی بن ابیطالب علیه‌السلام، ج ۱.

— ملک، عبدالرضا، و همکاران، ۱۳۸۸ ش، پولشویی و راه‌های مبارزه با آن، مجله مجلس و پژوهش، ش

۵۸.

— Billy steel, money laundening, www.laundryman.u-net.com.

— Cox, Dennis, (2014), Handbook of Anti Money Laundering, John Wiley& Sons publication.

— Giovanni Fiandaca & Costantino Visconti, (2001), Theoretical and Criminal Policy Foundations for a Model 'extended' Confiscation in the Ambit of Organised Crime, Towards a European Criminal Law Against Organised Crime, Vincenzo Militello (ed.).

— United Nation, (1998), Covention Against Trafic in Narcotic Drugs and Psychotrpc Sub Tamces.

